

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Katowicach

LKA.410.007.06.2021

Pan
Tomasz Sadłoń
Wójt Gminy Psary
ul. Malinowska 4, 42-512 Psary

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/21/066 – „Zabezpieczenie wód powierzchniowych i podziemnych przed zanieczyszczeniem ściekami komunalnymi pochodzącymi z obszarów nieskanalizowanych”

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Gminy w Psarach ¹ , ul. Malinowska 4, 42-512 Psary
Kierownik jednostki kontrolowanej	Tomasz Sadłoń, Wójt Gminy Psary od 2014 r. (akta kontroli str. 3-5)
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Zapewnienie infrastruktury niezbędnej do odbierania i oczyszczania ścieków komunalnych. 2. Przygotowanie urzędu gminy do realizacji zadań związanych z odbieraniem i oczyszczaniem ścieków powstałych na terenach nieskanalizowanych. 3. Działania podejmowane przez organy gminy w celu egzekwowania od właścicieli nieruchomości niepodłączonych do kanalizacji obowiązku wyposażenia nieruchomości w zbiornik bezodpływowy oraz opróżniania tych zbiorników. 4. Działania podejmowane przez organy gminy w celu egzekwowania przestrzegania obowiązków od przedsiębiorców prowadzących usługi opróżniania zbiorników i transportu nieczystości ciekłych.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2021 (do dnia zakończenia czynności kontrolnych ²) z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontroler	Dariusz Bienek, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/63/2021 z 12 marca 2021 r. (akta kontroli str.1-2)

¹ Dalej „Urząd”.

² Tj. do 21 kwietnia 2021 r.

³ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, dalej: „ustawa o NIK”.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli⁵ negatywnie ocenia działalność Gminy Psary w zakresie zapewnienia ochrony wód powierzchniowych i podziemnych przed zanieczyszczeniami ściekami komunalnymi pochodzącymi z obszarów nieskanalizowanych.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Gmina Psary nie zapewniała infrastruktury niezbędnej do odbioru od mieszkańców i oczyszczenia wytworzonych na jej terenie nieczystości ciekłych, co w znacznym stopniu ograniczało możliwość prowadzenia prawidłowej gospodarki ściekowej. Własna oczyszczalnia ścieków pozwalała na oczyszczenie jedynie 6,8% w 2019 r. i 7,0% w 2020 r. szacunkowej ilości nieczystości ciekłych wytworzonych na jej terenie. Mimo podejmowanych przez Gminę działań w celu zwiększenia możliwości zagospodarowania wytworzonych ścieków, do środowiska w stanie nieoczyszczonym trafiło ok. 232 215,45 m³ w 2019 r. oraz 214 892,2 m³ w 2020 r. nieczystości ciekłych, co stanowiło odpowiednio 80,2% i 75,8% ścieków wytworzonych tylko na terenach nieskanalizowanych.

Urząd był organizacyjnie przygotowany do realizacji zadań z zakresu gospodarki ściekowej. Zadania te zostały przydzielone Referatowi Ochrony Środowiska i Zarządzania Drogami Urzędu⁶ oraz przypisane w zakresie czynności pracownika ww. referatu. Ewidencja zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków⁷ prowadzona w Urzędzie zawierała dane pozwalające na pełnienie nadzoru nad realizacją przez mieszkańców obowiązku wynikającego z art. 6 ust.1 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach⁸, jednak zawierała nierzetelnie dane dotyczące liczby nieruchomości, co przyczyniło się do podania nierzetelnych, zawyżonych danych w Sprawozdaniach SG-01 za lata 2019-2020 odnoszących się do liczby budynków z przyłączem sieci wodociągowej.

Urząd zgodnie z art. 6 ust. 5a uocp prowadził kontrole pod kątem realizacji przez mieszkańców obowiązku określonego w art. 6 ust. 1 uocp (tj. posiadania umowy na korzystanie z usługi wywozu nieczystości ciekłych), jednak ich niewielka liczba (0,6% w 2019 r. i 0,16% w 2020 r. nieruchomości z terenu Gminy Psary wyposażonych w bezodpływowe zbiorniki) w ocenie NIK nie pozwalała na rzetelny nadzór w tym zakresie, ponieważ właściciele aż 2536 nieruchomości wyposażonych w bezodpływowe zbiorniki z terenu Gminy Psary nie posiadali takiej umowy⁹. Wójt, mimo obowiązku wynikającego art. 6 ust. 6 uocp nie wydawał decyzji o zastępczych wywozach nieczystości z tych nieruchomości.

Urząd weryfikował sprawozdania kwartalne przedsiębiorców posiadających zezwolenia na działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości na terenie gminy, które były składane terminowo i zawierały wszystkie wymagane przepisami dane.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dalej „NIK”.

⁶ Dalej „Referat OŚiZD”.

⁷ Dalej „Ewidencja”.

⁸ Dz. U. z 2021 r. poz. 888. Dalej: „uocp”.

⁹ Co stanowiło 68,4% wszystkich ww. właścicieli nieruchomości niepodłączonych do sieci kanalizacyjnej (wg stanu na 12 kwietnia 2021 r.).

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częstkowe¹⁰ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Gminna infrastruktura służąca do odbioru ścieków komunalnych

1.1 Zasięg i wykorzystanie sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w gminie

Opis stanu
faktycznego

W latach 2019 i 2020 liczba mieszkańców Gminy Psary wg ewidencji prowadzonej w Urzędzie wynosiła odpowiednio 11 934 i 11 973. Wszyscy mieszkańcy (100%) korzystali z sieci wodociągowej¹¹. W okresie objętym kontrolą, gospodarka wodną i ściekową w Gminie Psary zajmował się w imieniu Gminy, Zakład Gospodarki Komunalnej¹².

Łączne zużycie wody w Gminie Psary wynosiło 425,1 tys. m³ w 2019 r. oraz 415,6 tys. m³ w 2020 r., w tym na obszarach nieskanalizowanych (odpowiednio) 412,7 tys. m³ i 406,1 tys. m³.

Na terenie Gminy Psary w latach 2019-2020 powstało (odpowiednio) 297 570 m³ oraz 290 920 m³ ścieków bytowych¹³, z czego: systemem kanalizacyjnym zagospodarowano w 2019 r. 8 080 m³, a w 2020 r. 7 456 m³ ścieków bytowych (co stanowiło odpowiednio 2,7% i 2,6% szacunkowej ilości ścieków wytworzonych na terenie Gminy Psary), taborem asenizacyjnym¹⁴ do oczyszczalni ścieków dostarczonych zostało (odpowiednio): 33 954,15 m³ oraz 43 497,3 m³ nieczystości ciekłych (odpowiednio: 11,4% i 15%). Szacunkowa ilość nieczystości ciekłych oczyszczonych w przydomowych oczyszczalniach ścieków¹⁵ w 2019 r. wynosiła 23 320,4 m³ (co stanowiło 7,8% szacunkowej ilości ścieków wytworzonych na terenie Gminy), a w 2020 r. - 25 072,8 m³ (8,6%). Pozostałe wytworzone na terenie gminy nieczystości ciekłe, w ilości 232 215,45 m³ w 2019 r. oraz 214 892,2 m³ w 2020 r. w stanie nieoczyszczonym trafiły do środowiska (co stanowiło odpowiednio 78% i 73,4% szacunkowej całkowitej ilości ścieków wytworzonych na terenie Gminy Psary i odpowiednio 80,2% i 75,8% ścieków wytworzonych tylko na terenach nieskanalizowanych).

(akta kontroli str. 97, 102-103, 107-112, 152, 231, 978, 987)

¹⁰ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹¹ Ustalono na podstawie danych wskazanych w sprawozdaniach M-06 i SG-01 za lata 2019 – 2020 porównując liczbę czynnych przyłączy wodociągowych do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania (M-06) oraz liczbę wszystkich budynków w tym budynków z przyłączem sieci wodociągowej (SG-01).

¹² Zakład utworzony w 1999 r., Uchwałą Rady Gminy w Psarach z dnia 28 kwietnia 1999 r. jako Zakład Budżetowy Gminy Psary. Dalej „ZGK”.

¹³ Ilość nieczystości ciekłych bytowych oszacowano na podstawie zużycia wody pomniejszonego o właściwy dla Gminy Psary 30% wskaźnik, tzw. bezzwrotnego zużycia wody.

¹⁴ Na potrzeby kontroli do zużycia wody na obszarach zwodociagowanych oraz w ilości ścieków dowiezionych do oczyszczalni ścieków taborem asenizacyjnym uwzględniono tylko nieczystości ciekłe bytowe z gospodarstw domowych i/lub indywidualnych gospodarstw rolnych.

¹⁵ Szacunkową ilość ścieków oczyszczonych przez przydomowe oczyszczalnie ścieków stanowił iloczyn liczby przydomowych oczyszczalni ścieków 174 w 2019 r. oraz 186 w 2020 r. i wskaźnika 134,8 m³ ścieków oczyszczonych przez jedną oczyszczalnię rocznie. Wyliczając ww. wskaźnik przyjęto, że jedna przydomowa oczyszczalnia przypada na nieruchomość zamieszkałą przez czteroosobową rodzinę.

1.2 Zdolność absorpcji przez gminny system oczyszczania ścieków komunalnych ścieków wytworzonych na obszarach nieskanalizowanych

Opis stanu faktycznego

Na terenie Gminy Psary w okresie objętym kontrolą działała jedna oczyszczalnia ścieków, która była dostosowana do odebrania i oczyszczenia ścieków tylko z obszarów skanalizowanych¹⁶. Na terenie Gminy Psary nie było żadnej stacji zlewnej. Łączna roczna przepustowość tej oczyszczalni ścieków wynosiła 20 257,5 m³. Średnioroczna przepustowość gminnej oczyszczalni ścieków oraz brak możliwości przyjęcia nieczystości ciekłych dowożonych wozami asenizacyjnymi zapewniała możliwość zagospodarowania zaledwie 6,8% szacunkowej ilości nieczystości ciekłych wytworzonych na terenie Gminy Psary¹⁷ w 2019 r. i 7% w 2020 r.

Gmina Psary podejmowała działania mające na celu uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na swoim terenie. Jak wyjaśnił Wójt w grudniu 2015 r. zakończono prace na koncepcją uporządkowania gospodarki ściekowej, w której określono uzasadniony technicznie i ekonomicznie wariant kanalizacji ciśnieniowej wraz z lokalizacją zbiorczej oczyszczalni ścieków dla terenu całej gminy. Z kolei w grudniu 2018 r. Gmina Psary pozyskała opracowanie modelu hydraulicznego kanalizacji ciśnieniowej dla całego terenu gminy oraz kompletną dokumentację projektową na budowę pierwszego etapu systemu kanalizacji zbiorczej. W związku z zawarciem przez Gminę Psary porozumienia międzygminnego, dotyczącego współdziałania z sąsiednią Gminą Wojkowice w zakresie zrzutu ścieków z części terenów Gminy Psary do wojkowickiej oczyszczalni, do 2023 r. została zaplanowana budowa kanalizacji w części ulic w sołectwach Psary oraz Strzyżowice, a także kolektora łączącego Gminę Psary z ww. oczyszczalnią. Na ten cel zostały zaplanowane przez Radę Gminy Psary, w przyjętym w listopadzie 2020 r. „Wieloletnim Planie Rozwoju i Modernizacji Urzędzeń Wodociągowych i Urzędzeń Kanalizacyjnych w Gminie Psary na lata 2021-2023”, wydatki w wysokości 16 750 tys. zł¹⁸. Zgodnie z założeniami, wydatki mają być sfinansowane ze środków własnych oraz zewnętrznych pozyskanych w postaci dotacji bądź kredytów.

(akta kontroli str. 152, 179-180, 183-201, 231, 580)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

W sprawozdaniach SG-01 – *Gospodarka komunalna i mieszkaniowa* za lata 2019–2020 podano zawyżoną liczbę budynków z przyłączem sieci wodociągowej. Podano tam bowiem, że budynków takich było 4 257 w 2019 r. i 4 352 w 2020 r. (liczba tożsama z wykazaną w sprawozdaniach M-06 – *Sprawozdanie o wodociągach i kanalizacji*, liczbą czynnych przyłączy wodociągowych do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania), gdy tymczasem wg danych GUS liczba wszystkich nieruchomości mieszkalnych na terenie Gminy była o ok. 300 mniejsza (przykładowo w 2019 r. wynosiła 3 958¹⁹).

¹⁶ W 2019 r. przyjęła 8 080 m³ z 74 nieruchomości, a w 2020 r. 7 456 m³ z 77 nieruchomości.

¹⁷ Szacunkowa ilość nieczystości ciekłych bytowych wytworzonych na terenie gminy w danym roku pomniejszona o szacunkową ilość ścieków oczyszczonych w przydomowych oczyszczalniach ścieków, tj. 274 249,6 m³ w 2019 r. i 267 599,6 m³ w 2020 r.

¹⁸ Zaplanowane wydatki uległy zwiększeniu do wysokości 18 326,5 tys. zł, w tym w roku: 2021 w wysokości 2 526,5 tys. zł na budowę sieci kanalizacyjnej w DW 913 i wykonanie projektu budowy kolektora ściekowego (wzrost o 1 576,5 tys. zł), 2022 w wysokości 8 900 tys. zł na budowę sieci kanalizacyjnej ulic Kolejowej i Irysów w Psarach oraz budowę kolektora ściekowego oraz 2023 w wysokości 6 900 tys. zł na budowę przyłączy kanalizacyjnych w Strzyżowicach i Psarach.

¹⁹ Dane za GUS: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/tablica>

Wyjaśniając powyższe Zastępca Wójta stwierdziła: „W sprawozdaniu SG-01 w rubryce dotyczącej liczby wszystkich budynków z przyłączem do sieci wodociągowej podano omyłkowo ilość wszystkich czynnych przyłączy wodociągowych do budynków mieszkalnych. Niejednokrotnie zdarza się, że budynki mieszkalne zaopatrzone są w więcej niż jedno przyłącze wodociągowe. Najczęściej z taką sytuacją spotykamy się gdy np. w budynku została ustanowiona odrębna własność lokalu lub po prostu budynek zamieszkuje więcej niż jedna rodzina. Dodam, że nie są to odosobnione przypadki”.

Osobą odpowiedzialną za przygotowanie Sprawozdań SG-01 był pracownik Referatu Gospodarki Nieruchomościami Urzędu.

(akta kontroli str. 98-101, 104-106, 109-112, 152, 580-581)

OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenia negatywnie brak zapewnienia przez Gminę Psary infrastruktury służącej do odbioru od mieszkańców nieczystości ciekłych. Mimo obowiązku wynikającego z art. 3 ust. 2 pkt lit. b 2uocp, w Gminie nie było stacji zlewnej służącej do przyjmowania nieczystości ciekłych, a gminna oczyszczalnia ścieków pozwalała na oczyszczenie zaledwie 6,8% szacunkowej ilości nieczystości ciekłych wytworzonych na jej terenie w 2019 r. i 7% w 2020 r. Ponadto, w sprawozdaniu gminnym SG-01 podano niezgodne ze stanem faktycznym dane dotyczące liczby budynków z przyłączem sieci wodociągowej. Jednocześnie NIK dostrzega podjęte działania mające na celu uporządkowania gospodarki ściekowej na jej terenie.

2. Przygotowanie urzędu do realizacji zadań związanych z usuwaniem i oczyszczeniem ścieków komunalnych wytworzonych w obszarach nieskanalizowanych

Opis stanu faktycznego

W okresie objętym kontrolą zadania dotyczące gospodarki ściekowej w Gminie Psary były przypisane Referatowi Przedsięwzięć Publicznych, a następnie Referatowi OŚiZD²⁰. Urzędu. Zadania z tego zakresu zostały również określone w zakresie czynności kierownika oraz podinspektora ww. Referatu²¹. W Regulaminie organizacyjnym zakres zadań został ustalony w sposób ogólny, tzn. określono je jako realizację zadań wynikających z ustawy o czystości i porządku w gminie. Z kolei w zakresie czynności podinspektora wskazano następujące zadania:

- prowadzenie spraw dotyczących utrzymania czystości i porządku w gminie w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych;
- przygotowanie decyzji w zakresie zezwoleń na opróżnianie zbiorników bezodpływowych;
- kontrola przestrzegania przepisów ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych;

²⁰ Referat wchodził w skład Wydziału Przedsięwzięć Publicznych Urzędu. Zmiana nastąpiła 2 września 2019 r. wprowadzona Zarządzeniem Wójta Gminy Psary nr 120.102.2019 w sprawie nadania Regulaminu organizacyjnego.

²¹ Pracownik w swoim zakresie czynności miał określone następujące zadania związane z gospodarką ściekową: prowadzenie spraw dotyczących opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych (w tym: przygotowywanie decyzji/zezwoleń na transport nieczystości ciekłych), kontrola przestrzegania przepisów uocp oraz prowadzenie Ewidencji. Ponadto zajmował się sprawami dotyczącymi: środowiskowych uwarunkowań, ochrony środowiska, zadań z zakresu prawa wodnego, podatku akcyzowego dla producentów rolnych wraz ze sprawozdawczością, przeciwdziałaniu zanieczyszczeniom, nazewnictwa placów i ulic, numeracji porządkowej nieruchomości oraz opisywania dowodów księgowych (faktur i innych).

- prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków.

(akta kontroli str. 17, 41, 71, 94)

Jak pisał Wójt „Pracownicy realizujący zadania związane z gospodarką ściekową uczestniczyli 1 października 2019 r. w szkoleniu organizowanym przez Regionalną Dyрекję Ochrony Środowiska w Katowicach pn. »Zagadnienia związane z gospodarką wodno-ściekową w procedurze wydania decyzji o środowiskowych«”. Ponadto pracownicy realizujący zadania związane z gospodarką ściekową byli członkami Komisji Ekologii w Śląskim Związku Gmin i Powiatów w Katowicach, gdzie podczas jej comiesięcznych posiedzeń omawiana była problematyka aktualnego stanu środowiska naturalnego na obszarze województwa śląskiego, dokonywana była interpretacja przepisów prawa krajowego i unijnego dotyczącego środowiska naturalnego i jego ochrony, jak również omawiano działań o charakterze ekologicznym prowadzone w województwie. Ponadto, Wójt był w roku akademickim 2020/2021 słuchaczem studiów podyplomowych w Akademii WSB w Dąbrowie Górniczej przygotowujących menedżerów dla branży wodociągowej.

(akta kontroli str. 493, 499-500)

W Urzędzie nie wdrożono specjalistycznego oprogramowania komputerowego wspierającego realizację zadań związanych z gospodarką ściekową. Do prowadzenia ewidencji i sporządzania zestawień stosowano oprogramowanie biurowe.

(akta kontroli str. 493)

W latach 2019-2021 (do 15 kwietnia) do Urzędu nie wpłynęły skargi i wnioski na działania, lub zaniechanie działań w zakresie gospodarki ściekowej. Natomiast przez mieszkańców Gminy Psary zgłoszonych zostało siedem przypadków związanych z nieodpowiednim gospodarowaniem ściekami przez ich sąsiadów. We wszystkich przypadkach Urząd podjął działania wyjaśniające.

(akta kontroli str. 419-489, 501-551)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia przygotowanie Urzędu do realizacji zadań z zakresu gospodarki ściekowej. W latach 2019-2020 zadania z zakresu gospodarki ściekowej zostały przypisane Referatowi Ochrony Środowiska i Zarządzania Drogami Urzędu oraz określone zostały w zakresie czynności pracownika ww. Referatu. Pracownicy realizujący zadania związane z gospodarką ściekową uczestniczyli w szkoleniu z zakresu gospodarki wodno-ściekowej.

3. Egzekwowanie obowiązków właścicieli nieruchomości niepodłączonych do kanalizacji

3.1. Uregulowanie zasad prowadzenia gospodarki ściekowej na terenach niekanalizowanych

Opis stanu
faktycznego

W okresie objętym kontrolą w Gminie Psary obowiązywały kolejno dwa regulaminy utrzymania czystości i porządku: z 24 maja²² 2018 r. oraz z 28 maja²³ 2020 r.

²² Tekst jednolity wprowadzony Uchwałą Rady Gminy Nr XLI/496/2018. Wcześniejsza wersja Regulaminu była Wprowadzona Uchwałą Rady Gminy Nr XVII/186/2016 z dnia 23 marca 2016 r.

Oba przed ich uchwaleniem, zgodnie z art. 4 ust. 1 uocp, zostały pozytywnie zaopiniowane przez właściwego Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego.

Stosownie do zapisów ww. regulaminów, do obowiązków właścicieli nieruchomości należało opróżnianie bezodpływowego zbiornika na nieczystości ciekłe z częstotliwością zapobiegającą jego przepełnieniu, jednak nie rzadziej niż raz na pół roku. Właściciel nieruchomości wyposażonej w przydomową oczyszczalnię ścieków był zobowiązany do opróżniania osadów ściekowych z osadników z częstotliwością wynikającą z zapisów instrukcji eksploatacji oczyszczalni.

W regulaminach nie określono wymogów dotyczących szczelności zbiorników bezodpływowych lub odniesień do wymagań technicznych wobec tego typu urządzeń oraz powiązania minimalnej częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych z ilością zużytej wody i pojemnością zbiornika.

Wójt wyjaśnił, że wymogi w zakresie szczelności zbiorników zostały określone w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie²⁴. Dodał również, że dotychczas nie brano pod uwagę wprowadzenia do Regulaminu zapisu określającego powiązanie częstotliwości opróżniania zbiorników z ilością zużytej wody. Jego zdaniem w przypadku gmin wiejskich, o przeważającej zabudowie jednorodzinnej, znaczna część wody wykorzystywana jest w sposób bezzwrotny, a ilość tak wykorzystanej wody uzależniona jest od pory roku. Trudności z ustaleniem ilości bezzwrotnie wykorzystywanej wody oraz zróżnicowanie liczby osób zamieszkujących nieruchomość stanowiły wg Wójta poważną przeszkodę w powiązaniu częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych z pojemnością zbiornika na nieczystości ciekłe. Wójt wyjaśnił, że w związku z powyższym stanowiskiem nie przedkładał Radzie Gminy Psary projektów uchwał wprowadzających lub uzupełniających Regulamin o przywołane kwestie.

(akta kontroli str.117-145, 493-495)

Rada Gminy Psary uchwaliła²⁵ górne stawki opłat ponoszonych przez właścicieli nieruchomości za odbiór i wywóz nieczystości ciekłych. Wynosiły one do lutego 2021 r. - 30 zł/m³, a następnie - 50 zł/m³.

(akta kontroli str. 146-150)

3.2. Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków

Opis stanu
faktycznego

Ewidencja zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków była prowadzona w Urzędzie w wersji elektronicznej (z wykorzystaniem arkusza kalkulacyjnego programu „Libre Office Calc”). Zawierała: adres nieruchomości,

²³ Wprowadzony Uchwałą Rady Gminy Psary Nr XIX/186/2020, zmieniony Uchwałą Rady Gminy Psary Nr XXI/213/2020 z dnia 9 lipca 2020 r. w zakresie nieobejmującym tematykę niniejszej kontroli. Dalej „Regulamin”.

²⁴ Dz. U. z 2019 r. poz. 1065 ze zm.

²⁵ Uchwała Rady Gminy Psary Nr VII/63/2015 z dnia 30 kwietnia 2015 r. w sprawie określenia górnych stawek opłat ponoszonych przez właścicieli nieruchomości, na których nie zamieszkują mieszkańcy a powstają odpady komunalne, za usługi w zakresie odbierania i zagospodarowania odpadów komunalnych oraz określenia górnych stawek opłat ponoszonych przez właścicieli nieruchomości za usługę w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych na terenie Gminy Psary. Zmieniona Uchwałą Rady Gminy Psary Nr XXVIII/278/2021 z dnia 28 stycznia 2021 r. w sprawie określenia górnych stawek opłat ponoszonych przez właścicieli nieruchomości, którzy pozbywają się z terenu nieruchomości nieczystości ciekłych, oraz właścicieli nieruchomości, którzy nie są obowiązani do ponoszenia opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi na rzecz Gminy Psary.

informację o wyposażeniu w zbiornik bezodpływowy bądź przydomową oczyszczalnię ścieków oraz o zawarciu przez właściciela umowy na opróżnianie zbiornika (wskazany był przedsiębiorca z którym zawarto umowę). Wójt wyjaśnił, że Ewidencja była prowadzona na bieżąco, natomiast nie były zachowywane dane archiwalne²⁶. W związku z tym nie było możliwości weryfikacji danych z okresów minionych (np. na dzień 31 grudnia 2019 r. czy 2020 r.).

Według Ewidencji przedstawiającej stan na 31 sierpnia 2020 r. na terenie Gminy Psary 3 450 nieruchomości nie było podłączonych do kanalizacji, z czego 3 276 było wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe, a 174 posiadały przydomowe oczyszczalnie ścieków²⁷. Z kolei wg danych Ewidencji na dzień 12 kwietnia 2021 r. (tj. po uaktualnieniu danych za III i IV kwartał 2020 r.) nieruchomości niepodłączonych do kanalizacji było 3 894, z czego 3 707 było wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe, a 186 posiadało przydomowe oczyszczalnie ścieków²⁸. Spośród nieruchomości niepodłączonych do kanalizacji wg stanu na 31 sierpnia 2020 r., właściciele 2 289²⁹ nieruchomości (66,3% wszystkich właścicieli nieruchomości nieskanalizowanych) nie posiadali zawartych umów na wywóz nieczystości ciekłych z przedsiębiorcą świadczącym takie usługi, natomiast wg stanu na 12 kwietnia 2021 r. takich właścicieli było 2 678³⁰ (68,8%).

Dane zawarte w Ewidencji na dzień 12 kwietnia 2021 r. były zgodne z przedstawionymi w Załączniku do Sprawozdania SG-01 za 2020 r. Ze względu na brak archiwizacji danych z Ewidencji nie można było zweryfikować zgodności danych przedstawionych w Załączniku do Sprawozdania SG-01 za 2019 r.

(akta kontroli str. 107-108, 180, 232-314, 581)

W wyniku przeprowadzenia analizy danych zawartych w Ewidencji, sprawozdaniach SG-01 oraz przedstawionych w odpowiedziach udzielonych przez Wójta stwierdzono rozbieżności odnoszące się do liczby nieruchomości zlokalizowanych na terenie Gminy Psary (co zostało opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*). W związku z powyższym nie można jednoznacznie ustalić rzeczywistej liczby nieruchomości z terenu Gminy nieprzyłączonych do sieci kanalizacyjnej nieujętych w Ewidencji.

(akta kontroli str. 98-108, 153-154, 179, 315-317, 580-581)

3.3. Egzekwowanie wykonywania obowiązków przez właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe

Opis stanu faktycznego

Liczba nieruchomości nieprzyłączonych do sieci kanalizacyjnej wg Załącznika do SG-01 wynosiła 3 579 w 2019 r. i 3 888 w 2020 r., w tym (odpowiednio) 3 406 i 3 702 wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe. Zgodnie z Ewidencją w latach objętych kontrolą (odpowiednio) 2 156³¹ i 2 536 właścicieli nieruchomości wyposażonych w bezodpływowe zbiorniki na nieczystości ciekłe nie posiadało umów na wywóz nieczystości ciekłych, co stanowiło 63,3% i 68,5% w ogólnej liczbie nieruchomości niepodłączonych do sieci³². W celu egzekwowania od właścicieli nieruchomości obowiązku zawarcia umowy z podmiotem świadczącym usługi opróżniania zbiorników i wywozu nieczystości Gmina Psary kontrolowała

²⁶Ewidencja była aktualizowana co kwartał, a za III i IV kwartał 2020 r., w związku z chorobą pracownika, dopiero w kwietniu 2021 r.

²⁷ Wg danych przedstawionych w Załączniku do Sprawozdania SG-01 liczba nieruchomości wyposażonych w zbiornik bezodpływowy wynosiła 3406, natomiast liczba przydomowych oczyszczalni wynosiła 173.

²⁸ Jedna z przydomowych oczyszczalni ścieków obsługiwała dwie nieruchomości.

²⁹ Z czego 2 156 posiadało zbiorniki bezodpływowe, a 133 przydomowe oczyszczalnie ścieków.

³⁰ Z czego 2 536 posiadało zbiorniki bezodpływowe, a 142 przydomowe oczyszczalnie ścieków.

³¹ Liczba wg stanu Ewidencji na 31 sierpnia 2020 r.

³² Po odjęciu nieruchomości wyposażonych w przydomową oczyszczalnię ścieków.

wykonywanie przez właścicieli nieruchomości obowiązków wynikających z art. 6 ust. 1 uocp. Kontrola polegała na wezwaniu do przedstawienia umowy na usługę w postaci opróżniania zbiorników bezodpływowych oraz sprawdzeniu dowodów uiszczenia za nie opłat. W 2019 r. Urząd przeprowadził 20 takich kontroli, a w 2020 r. sześć³³. Podczas kontroli właściele nieruchomości byli pouczani o obowiązku posiadania umowy na opróżnianie zbiorników bezodpływowych. Wójt wyjaśnił, że: „Rok 2020 był rokiem szczególnie niesprzyjającym jeśli chodzi o działania kontrolne wśród mieszkańców z uwagi na pandemię Covid 19. Oprócz problemów kadrowych Urzędu, nie sprzyjały temu również liczne i często zmieniające się obostrzenia sanitarne. Ponadto tutejszy organ zdecydował, aby bez potrzeby nie narażać mieszkańców na bezpośrednie kontakty z pracownikami”. Zastępca Wójta wyjaśniła, że w niewielkim Urzędzie Gminy w Psarach pracownicy w ramach jednego stanowiska bardzo często realizują wiele zadań o dużej różnorodności, co dotyczyło również pracownika zatrudnionego na stanowisku ds. ochrony środowiska. Powierzone mu zadanie w zakresie gospodarki ściekowej było jednym z wielu obowiązków. Dodała również: „Niestety niewielkie Urzędy nie mogą sobie pozwolić na zatrudnianie specjalistów w każdej dziedzinie, jednak z uwagi na bardzo dynamicznie rozwijającą się sferę związaną z ochroną środowiska oraz wiele nowych, trudnych i bardzo różnorodnych zadań jakie w związku z tym nakładane są na gminy, rozważymy możliwość zatrudnienia dodatkowego pracownika realizującego zadania w powyższym zakresie. Jednak aktualnie trwająca, niepewna sytuacja społeczno-gospodarcza nie ułatwia podjęcia decyzji co do zatrudnienia dodatkowego pracownika. W ostatnim czasie samorządy terytorialne borykają się ze znacznymi ograniczeniami dochodowymi, które bezpośrednio przekładają się na wydatki bieżące, do których zaliczamy m.in. wynagrodzenie pracowników. Związane jest to m.in. z pandemią COVID-19, obniżeniem stawek podatku dochodowego, a także zwolnieniem z tego podatku osób poniżej 26 roku życia”.

(akta kontroli str. 102-103, 107-108, 180-181, 232-314, 316-317, 580)

Urząd nie sprawdzał czy częstotliwość zlecenia wywozu nieczystości przez właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe jest adekwatna do zużycia wody i pojemności zbiornika bezodpływowego. Wójt wyjaśnił, że w ramach ww. kontroli sprawdzane były dokumenty potwierdzające taki wywóz.

(akta kontroli str. 180-181)

Gmina Psary nie organizowała zastępczych wywozów nieczystości ciekłych tym właścicielom nieruchomości, którzy nie zawarli stosownej umowy oraz/bądź nie przedstawili dowodów zapłaty za wywóz tych nieczystości (co zostało opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*).

W latach 2019-2020 Wójt nie wydał żadnej decyzji na podstawie art. 6 ust. 7 uocpg w sprawie tzw. zastępczego wywozu nieczystości ciekłych. Gmina Psary nie była również przygotowana do realizacji tych wywozów, bowiem w okresie objętym kontrolą nie zawierano umów na wykonywanie zastępczych wywozów z przedsiębiorcami realizującymi odbiór i wywóz nieczystości na terenie gminy. Wójt wyjaśnił: „Z uwagi na fakt, iż Gmina Psary nie organizowała w kontrolowanym okresie zastępczych wywozów nieczystości ciekłych nie było potrzeby zawierania umów na tego typu usługi. W przypadku zaistnienia konieczności zorganizowania zastępczego wywozu nieczystości podjęte zostałyby czynności zmierzające do wyboru wykonawcy świadczącego przedmiotową usługę na rzecz Gminy Psary”.

(akta kontroli str. 181-182, 318-418)

³³ Wezwania wystosowano w styczniu 2020 r.

NIK wskazuje, że w latach 2019-2020 aż 73-78% ścieków wytworzonych na terenach nieskanalizowanych Gminy trafiało w stanie nieoczyszczonym do środowiska, wobec czego nie podziela, wyrażonego w wyjaśnieniu, przekonania o braku konieczności organizowania zastępczych wywozów nieczystości ciekłych. W latach 2019-2020 szacunkowa kwota nienaliczonych opłat za zastępczy wywóz nieczystości ciekłych wynosiła (odpowiednio) 6 966,5 tys. zł oraz 6 446,8 tys. zł³⁴. W latach objętych kontrolą w Gminie Psary nie zidentyfikowano nieruchomości nie wyposażonej w żadną instalację do gromadzenia lub oczyszczania ścieków.

(akta kontroli str. 146-147, 169-175, 182, 987)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Ewidencja była prowadzona w Urzędzie nierzetelnie. Liczba nieruchomości na terenie Gminy Psary wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe bądź przydomowe oczyszczalnie ścieków wg Ewidencji wynosiła 3450³⁵ na dzień 31 sierpnia 2020 r. oraz 3894³⁶ na dzień 12 kwietnia 2021 r. W Sprawozdaniach SG-01 wykazano tymczasem, że na terenie Gminy Psary znajdowało się 4257 budynków z przyłączem sieci wodociągowej w 2019 r.³⁷ i 4352 w 2020 r.³⁸. Z powyższych danych wynika, że w Ewidencji wykazanych było o 730 (wg stanu na 31 sierpnia 2020 r.) i 381 (na dzień 12 kwietnia 2021 r.) mniej nieruchomości aniżeli w ww. sprawozdaniach.

(akta kontroli str. 98-101, 104-106, 179, 232-317)

Zastępca Wójta wyjaśniła, że w sprawozdaniach SG-01 omyłkowo zostały podane dane w rubryce dotyczącej liczby wszystkich budynków z przyłączem do sieci wodociągowej (co zostało szerzej wyjaśnione w opisie nieprawidłowości w pkt. 1 wystąpienia). Zastępca Wójta dodała: „Powyższa sytuacja sprawia, że nie można skorelować danych zawartych w wyżej wymienionych sprawozdaniach z danymi zawartymi w ewidencji szamb i przydomowych oczyszczalni ścieków”.

(akta kontroli str. 580-581)

W ocenie NIK, różnica pomiędzy liczbą budynków z przyłączem do sieci wodociągowej wykazaną w Sprawozdaniach SG-01, a liczbą budynków wykazanych

³⁴ Kwotę oszacowano na podstawie szacunkowej ilości nieczystości ciekłych bytowych nieoczyszczonych 232 215,45 m³ w 2019 r. oraz 214 892,2 m³ w 2020 r. i górnej stawki opłat za wywóz nieczystości ciekłych obowiązującej w Gminie Psary w ww. latach, tj. 30 zł/m³. W kwotach tych nie uwzględniono potencjalnych wydatków poniesionych przez Urząd na realizację zastępczych wywozów. Ich szacowana wysokość wynosiłaby 4 179,9 tys. zł w 2019 r. oraz 3 868,1 tys. zł brutto w 2020 r. (kwoty te wyliczono na podstawie najniższej stawki za 1 m³ pobieranej przez jednego z trzech przedsiębiorców wywożących najwięcej nieczystości ciekłych z terenu gminy w ww. latach wynoszącej 18 zł).

³⁵ W tym: 3276 nieruchomości wyposażonych w bezodpływowe zbiorniki na nieczystości ciekłe, 174 nieruchomości wyposażonych w przydomowe oczyszczalnie ścieków oraz 77 nieruchomości podłączonych do kanalizacji.

³⁶ W tym: 3707 nieruchomości wyposażonych w bezodpływowe zbiorniki na nieczystości ciekłe, 186 nieruchomości wyposażonych w przydomowe oczyszczalnie ścieków oraz 77 nieruchomości podłączonych do kanalizacji.

³⁷ W tym, w każdym z badanych lat 77 budynków było podłączonych do kanalizacji.

³⁸ Wg ewidencji nieruchomości prowadzonej w Urzędzie na potrzeby wymiaru i poboru podatku od nieruchomości, podał, że liczba budynków mieszkalnych na terenie Gminy Psary wyniosła w latach 2019-2020 (odpowiednio) 3704 i 3776. Różnica pomiędzy ilością budynków mieszkalnych wykazanej w ewidencji podatkowej oraz w Ewidencji zbiorników (177 nieruchomości więcej w ewidencji podatkowej) wg wyjaśnień Zastępcy wójta wynikała z nie zaktualizowanej Ewidencji zbiorników o nowe nieruchomości, które wybudowane zostały na terenie Gminy Psary. Na koniec 2020 r. różnica (194 nieruchomości więcej w Ewidencji zbiorników) wynikała z przeprowadzonej w trakcie niniejszej kontroli aktualizacji Ewidencji zbiorników o nowe nieruchomości (w tym również 55 zgłoszonych do opodatkowania w 2020 r.), a także o nieruchomości niezamieszkałe wyposażone w zbiornik bezodpływowy. Z powyższych danych wynika, że w ciągu dwóch lat liczba nieruchomości ujętych w Ewidencji zbiorników zwiększyła się o 371.

w Ewidencji wskazuje na nierzetelnie prowadzoną Ewidencję. Wynika to z faktu zwiększenia się w Ewidencji liczby nieruchomości nieskanalizowanych o 444 po skorygowaniu danych za III i IV kwartał 2020 r. Jednocześnie z danych zawartych w Sprawozdaniach SG-01 wynika, że w ciągu roku liczba wszystkich budynków z przyłączem do sieci wodociągowej wzrosła o 95, przy takiej samej liczbie nieruchomości podłączonych do kanalizacji. Osobą odpowiedzialną za prowadzenie Ewidencji był pracownik Referatu OŚiZD.

(akta kontroli str. 94-95, 98-101, 104-106, 179, 232-317)

2. Gmina Psary w niewielkim zakresie egzekwowała od właścicieli nieruchomości niepodłączonych do kanalizacji obowiązek zawarcia umowy na wywóz nieczystości ciekłych zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 1 uocp, pomimo iż umowę na usługę opróżniania zbiorników bezodpływowych³⁹ zawarło jedynie 34,2% w 2019 r. i 31,6% w 2020 r. właścicieli nieruchomości w nie wyposażonych. W ograniczonym zakresie przeprowadzono kontrole, o których mowa w art. 6 ust. 5a uocp (objęto nimi 0,6% nieruchomości niepodłączonych do sieci w 2019 r. i 0,16% w 2020 r.). Gmina nie realizowała również obowiązku wynikającego z art. 6 ust. 6 uocp, dotyczącego organizowania tzw. zastępczych wywozów nieczystości ciekłych w przypadku, gdy właściciele nieruchomości nie zawarli umowy na opróżnianie zbiorników bezodpływowych. Liczba niewydanych decyzji o zastępczym wywozie powinna odpowiadać liczbie nieruchomości, których właściciele nie zawarli takich umów i wynosić, co najmniej 2 156 w 2019 r. i 2 536 w 2020 r.⁴⁰. Zgodnie z art. 6 ust. 11 uocp opłaty za zastępcze opróżnianie zbiorników stanowią dochód gminy. Uwzględniając szacunkową ilość ścieków nieoczyszczonych, która znalazła się poza gminnym systemem gospodarki ściekowej (232 215,45 m³ w 2019 r. i 214 892,2 m³ w 2020 r.), w związku z niewydawaniem decyzji o zastępczym wywozie, szacunkowa wysokość nienaliczonych z tego tytułu opłat, przy zastosowaniu uchwalonej w Gminie Psary górnej stawce 30 zł za wywóz 1 m³ nieczystości ciekłych, wyniosłaby w 2019 r. 6 966 465 zł, a w 2020 r. 6 446 766 zł.

(akta kontroli str. 146-147, 316-418, 987)

Wójt wyjaśnił, że właściciele czterech skontrolowanych nieruchomości zawarli umowy i przedstawili je w Urzędzie, natomiast w stosunku do pozostałych zaplanowano ponowne działania kontrolne w zakresie wypełniania przez właścicieli nieruchomości obowiązku wynikającego z przepisu art. 6 ust. 1 uocp. Dodał, że w 2020 r. ograniczono przedmiotowe kontrole mieszkańców z uwagi na stan epidemii i podjęte przez Urząd Gminy w Psarach działania w kierunku zminimalizowania bezpośrednich kontaktów pracowników z interesantami. Szczególne środki ostrożności zostały podjęte po stwierdzeniu w październiku 2020 r. pierwszych przypadków zachorowań wśród pracowników Urzędu Gminy w Psarach. Wskazał także, że zgodnie z wewnętrznymi ustaleniami właściciele nieruchomości, co do których kontrola wykazała, że nie wypełniają oni obowiązków w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych, podlegają ponownej kontroli. W Urzędzie przyjęto zasadę, że dwukrotne nieprzedstawienie umowy oraz ponowny brak pokwitowań za realizację usług w powyższym zakresie skutkowałoby podjęciem względem nich działań polegających na zorganizowaniu zastępczego wywozu nieczystości ciekłych.

(akta kontroli str. 554-557)

³⁹ 1 120 w 2019 r. i 1 171 w 2020 r.

⁴⁰ W tej liczbie nie uwzględniono nieruchomości nieujętych w ewidencji, w liczbie: 51 w 2019 r. i 74 w 2020 r.

W kwestii nieorganizowania wywozów zastępczych Wójt stwierdził: „Tutejszy organ nie organizował tzw. »zastępczych wywozów nieczystości ciekłych« względem tych właścicieli nieruchomości, którzy nie zawarli umów na opróżnianie zbiorników bezodpływowych. Tutejszy organ w miarę posiadanych możliwości prowadził działania kontrolne względem poszczególnych właścicieli nieruchomości, w celu potwierdzenia realizowania przez nich obowiązków wynikających z art. 6 ust. 1 uocp. Jeśli dany właściciel nieruchomości posiadał potwierdzenia wykonania usługi wywozu nieczystości ciekłych pracownik Urzędu pouczał właściciela nieruchomości o obowiązku zawarcia takiej umowy. Jednak z punktu widzenia art. 353¹ ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny stanowiącego, że strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego, wynika, iż umowy mogą być zawierane w formie dowolnej, także w formie ustnej. W związku z powyższym, tutejszy organ nie podejmował dalszych działań w przypadku właścicieli, którzy nie posiadali umowy na opróżnianie zbiorników bezodpływowych zawartej z przedsiębiorcą w formie pisemnej, uznając, że umowa została zawarta w formie ustnej, a potwierdzeniem jej wykonania są przedłożone rachunki, faktury bądź inne pokwitowania”.

(akta kontroli str. 557)

NIK zauważa, że kontrolami objęto zaledwie 0,6% w 2019 r. i 0,16% w 2020 r. wszystkich nieruchomości wyposażonych w bezodpływowe zbiorniki, co praktycznie uniemożliwiało sprawowanie rzetelnego nadzoru nad realizacją obowiązków właścicieli nieruchomości względem zawarcia stosownej umowy. Ponadto, NIK wskazuje, że zgodnie z art. 6 ust. 1 uocp właściciele nieruchomości niepodłączonych do sieci kanalizacyjnej są zobowiązani do dokumentowania pozbywania się zebranych na terenie nieruchomości odpadów komunalnych oraz nieczystości ciekłych w sposób zgodny z przepisami uocp i Regulaminu, w formie umowy, a także do okazywania takich umów i dowodów uiszczenia opłat za te usługi, co ogranicza, przywołaną w wyjaśnieniach, dowolność formy zawarcia umowy w przypadku umów na opróżnianie zbiorników bezodpływowych i wywóz nieczystości ciekłych.

(akta kontroli str. 318)

OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenia negatywnie działalność Urzędu w zbadanym zakresie. Ewidencja była prowadzona w sposób nierzetelny, gdyż nie objęto nią wszystkich nieruchomości niepodłączonych do kanalizacji⁴¹. W ograniczonym zakresie korzystano z uprawnień wynikających z art. 6 ust. 5a uocp liczba (kontrolami objęto zaledwie 0,6% w 2019 r. i 0,16% w 2020 r. wszystkich nieruchomości z terenu Gminy Psary wyposażonych w bezodpływowe zbiorniki) oraz nie wykonywano obowiązku wynikającego z art. 6 ust. 6 tej ustawy wydawania decyzji o tzw. zastępczych wywozach nieczystości ciekłych z nieruchomości, których właściciele nie posiadali zawartych umów, ani dokumentów potwierdzających wywóz tych nieczystości przez uprawnionego przedsiębiorcę. Wskutek powyższych zaniedbań, w 2019 r. 80,2% ścieków wytworzonych na nieskanalizowanych terenach Gminy trafiło w stanie nieoczyszczonym do środowiska, a w 2020 r. – 75,8%.

⁴¹ Według stanu na dzień 31 sierpnia 2020 r. nie ujęto w niej 730 nieruchomości, natomiast na 12 kwietnia 2021 r. – 381.

4. Egzekwowanie przestrzegania obowiązków od przedsiębiorców prowadzących usługi opróżniania zbiorników i transportu nieczystości ciekłych

Opis stanu
faktycznego

W okresie objętym kontrolą Rada Gminy Psary określiła wymagania, jakie powinien spełniać przedsiębiorca ubiegający się o zezwolenia w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych⁴². W latach 2019-2020 (odpowiednio) 13 i 15 przedsiębiorców posiadało aktualne zezwolenia na opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych. Ze złożonych przez nich sprawozdań kwartalnych wynikało, że w 2019 r. - 12, a w 2020 r. - 13 z nich realizowało te usługi. Badanie terminowości i kompletności sprawozdań składanych przez ww. przedsiębiorców w 2019 r. i 2020 r. wykazało, że wszystkie sprawozdania kwartalne zostały złożone w terminie wymaganym przepisem art. 9o ust. 2 uocp. Jak wyjaśniła Zastępca Wójta „pracownicy Urzędu dodatkowo zweryfikowali rzetelność danych w sprawozdaniach za I i II kwartał 2020 r. w zakresie ilości ścieków przekazanych do stacji zlewnych. W tym celu Urząd wystąpił do podmiotów prowadzących stacje zlewne o udostępnienie danych w zakresie ilości przekazywanych ścieków przez poszczególnych przedsiębiorców”. W wyniku weryfikacji pracownicy stwierdzili, że w przypadku sprawozdań złożonych przez sześciu przedsiębiorców dane dotyczące ilości zrzucanych ścieków różniły się od danych przekazanych przez oczyszczalnie/stacje zlewne. W pięciu przypadkach stwierdzili, że oczyszczalnie/stacje zlewne wskazały większe ilości aniżeli przedsiębiorcy. Wójt wyjaśnił, że „Pracownicy Urzędu w najbliższym czasie podejmą działania w celu wyjaśnienia rozbieżności, które wykazała powyższa kontrola. Na dzień dzisiejszy, nie mamy pewności czy błąd wystąpił po stronie przedsiębiorcy czy stacji zlewnej”.

Odnosnie liczby nieruchomości, z których zostały odebrane nieczystości ciekłe sprawdzano czy przedsiębiorcy zawarli taką informację w sprawozdaniu, natomiast w kwestii zawartych bądź rozwiązanych umów na wywóz nieczystości ciekłych sprawdzano czy do sprawozdania załączono stosowne wykazy oraz czy spełniały one wymagania formalne.

W latach 2019-2020 Wójt nie wydał decyzji o nałożeniu kar pieniężnych, o których mowa w art. 9xb uocp, gdyż jak wyjaśnił do dnia 12 kwietnia 2021 r. nie stwierdzono nierzetelnych danych w sprawozdaniach złożonych w terminie określonym przepisami.

(akta kontroli str. 155, 495, 498, 582-643)

Analiza rzetelności danych dotyczących ilości odebranych i wywiezionych ścieków zawartych w sprawozdaniach złożonych przez trzech przedsiębiorców, którzy w latach 2019-2020 odebrali i wywieźli z terenu Gminy Psary największą ilość ścieków, wykazała, że dane te były zgodne z danymi uzyskanymi z oczyszczalni bądź stacji zlewnych, do której przedsiębiorcy je wywieźli.

(akta kontroli str. 156-175, 668-675, 735-759, 877-896, 955-965, 978-986)

⁴² Uchwały Rady Gminy Psary Nr XXII/253/2012 z dnia 20 września 2012r. w sprawie wymagań, jakie powinien spełniać przedsiębiorca ubiegający się o uzyskanie zezwolenia w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych. Dz. U. Województwa Śląskiego poz. 5963.

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenia pozytywnie zapewnienie w Urzędzie przestrzegania przez przedsiębiorców, prowadzących usługi opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, obowiązków wynikających z przepisów. Rada Gminy Psary uchwaliła warunki jakie muszą spełniać przedsiębiorcy ubiegający się o uzyskanie zezwolenia na prowadzenie działalności w ww. zakresie. Przedsiębiorcy posiadający zezwolenia na świadczenie ww. usług terminowo składali kompletne kwartalne sprawozdania. W okresie objętym kontrolą w Urzędzie weryfikowano rzetelność i kompletność danych zawartych w kwartalnych sprawozdaniach przedsiębiorców.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Zapewnienie aktualności danych ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków.
2. Dokonanie korekty danych w sprawozdaniu statystycznym SG-01 za 2019 r. i za 2020 r.
3. Podjęcie działań w celu:
 - egzekwowania od właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorki bezodpływowe obowiązku zawarcia umowy na wywóz nieczystości ciekłych;
 - przeprowadzania kontroli częstotliwości opróżniania zbiorników;
 - wydawania decyzji w sprawie wywozu zastępczego nieczystości wobec właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe, którzy nie realizują obowiązku ich opróżniania.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 18 czerwca 2021 r.

Kontroler

Dariusz Bienek

Gł. specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli

Delegatura w Katowicach

.....